

VARIKO'Z KASALIGIDA MINIINVAZIV DAVOLASH USULI

X. Hamrayev

G. Berdiyeva

Osiyo xalqaro universiteti

Buxoro viloyati, Buxoro shaxri,

O'zbekiston respublikasi.

Anatatsiya: Varikoz kasalligini davolashda minimal invaziv usullar, xususan, endovazal lazerli koagulyatsiya (EVLT), skleroterapiya va ozon terapiyasi samarali yechimlar sifatida keng qo'llaniladi. EVLT lazer yordamida venani yopib, qon oqimini sog'lom tomirlarga yo'naltiradi, minimal og'riq va tez tiklanishni ta'minlaydi. Skleroterapiya kichik va o'rta venalarni sklerozlovchi modda orqali yo'q qiladi, ayniqsa kosmetik muammolarni hal qilishda samarali. Ozon terapiyasi kichik venalarni davolashda ozon gazidan foydalanib, estetik natijalar beradi. Ushbu usullar mahalliy behushlik ostida amalga oshiriladi, jarrohlik izlari qoldirmaydi va bemorlarning tez tiklanishiga yordam beradi. To'g'ri davolash uchun flebolog bilan maslahatlashish zarur.

Kalit so'zlar: varikoz kasalligi, endovazal lazerli koagulyatsiya, skleroterapiya, ozon terapiyasi, minimal invaziv, kosmetik natija va kompression chuloklari.

Varikoz kasalligi dunyo bo'yicha keng tarqalgan surunkali qon tomir kasalliklaridan biri bo'lib, aholining 20-40% ida uchraydi. Ushbu kasallik nafaqat estetik muammolar, balki og'riq, shish va og'ir asoratlar (masalan, trofik yaralar yoki tromboz) keltirib chiqaradi. An'anaviy jarrohlik usullari invazivligi va uzoq tiklanish davri tufayli zamonaviy talablarga to'liq javob bermaydi. Minimal invaziv usullar, xususan endovazal lazerli koagulyatsiya (EVLT), skleroterapiya va ozon terapiyasi, yuqori samaradorlik, kam asoratlar va tez tiklanish afzalliklari bilan dolzarb hisoblanadi. Ushbu usullarni o'rganish bemorlar hayot sifatini oshirish va tibbiy xarajatlarni kamaytirishda muhim ahamiyatga ega.

Ushbu tadqiqot varikoz kasalligini davolashda minimal invaziv usullar – endovazal lazerli koagulyatsiya, skleroterapiya va ozon terapiyasining samaradorligi, xavfsizligi va kosmetik natijalarini tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot ushbu usullarning texnik jihatlari, qo'llanilish sohalari, qarshi ko'rsatmalar va asoratlari o'rganib, ularning klinik amaliyotdagi afzalliklarini aniqlash va bemorlar uchun eng maqbul davolash strategiyasini ishlab chiqishni maqsad qiladi.

Varikoz kasalligi (venalarning varikoz kengayishi) davolashda minimal invaziv usullar zamonaviy tibbiyotda keng qo'llaniladi. Bu usullar jarrohlik kesmalarini talab qilmaydi, bemor uchun kamroq travmatik, tez tiklanish imkonini beradi va odatda mahalliy behushlik ostida amalga oshiriladi. Quyida varikoz kasalligini davolashda eng keng tarqalgan minimal invaziv usullar keltirilib o'tiladi.

Endovazal lazerli koagulyatsiya (EVLT) varikoz kasalligini davolashda eng zamonaviy va keng qo'llaniladigan minimal invaziv usullardan biridir. Bu usul venalarning varikoz kengayishini davolashda samarali bo'lib, jarrohlik kesmalarini talab qilmaydi va bemorlar uchun tez tiklanish imkonini beradi. EVLTda maxsus lazer probi ultratovush (UTT) yordamida shikastlangan venaga kiritiladi. Lazer energiyasi vena devorini isitadi, bu esa tomirning yopilishiga (koagulyatsiyasiga) olib keladi. Natijada, qon oqimi sog'lom venalarga yo'naltiriladi, varikoz vena esa asta-sekin so'riladi. Mahalliy behushlik ostida amalga oshiriladi, bu umumiy narkozga qaraganda xavfsizroq. Asosan katta saphen vena (vena saphena magna) yoki kichik saphen venadagi varikoz kengayishi uchun ishlatiladi. Katta kesmalar talab qilinmaydi, faqat kichik teshik orqali prob kiritiladi. Bemorlar odatda bir necha soat ichida normal faoliyatga qaytishi mumkin. Tadqiqotlarga ko'ra, EVLT 90-95% hollarda muvaffaqiyatli bo'ladi. Jarayon va undan keyingi davrda og'riq minimal bo'ladi. EVLT odatda xavfsiz bo'lsa-da, kamdan-kam hollarda quyidagi asoratlar kuzatilishi mumkin: Terida kichik ko'karishlar yoki qizarish, vaqtinchalik og'riq yoki karincalanma, kam hollarda, nervlarning shikastlanishi yoki teri kuyishi. Skleroterapiya varikoz kasalligini davolashda keng qo'llaniladigan minimal invaziv usul bo'lib, ayniqsa kichik va o'rta hajmdagi varikoz venalari hamda kosmetik

muammolar (masalan, "yulduzcha" venalar yoki retikulyar venalar) uchun samarali hisoblanadi. Skleroterapiyada maxsus sklerozlovchi modda (odatda polidokanol yoki natriy tetradesil sulfat kabi kimyoviy moddalar) ingichka igna yordamida shikastlangan venaga in'ektsiya qilinadi. Bu modda vena devorini shikastlaydi va uni "yopishtirib", qon oqimini to'xtatadi. Natijada, vena asta-sekin so'riladi va yo'qoladi. Bir seans odatda 15-30 daqiqa davom etadi, ammo bir nechta seans talab qilinishi mumkin. Odatda behushlik talab qilinmaydi, chunki jarayon minimal og'riqli. Kichik varikoz venalari, retikulyar venalar va kosmetik muammolar (masalan, o'rgimchak venalari) uchun ishlatiladi. Skleroterapiya odatda xavfsiz bo'lsa-da, quyidagi asoratlar kam uchraydi: In'ektsiya joyida vaqtinchalik qizarish, shish yoki ko'karish, teri pigmentatsiyasi (vena joyida qoramtir dog'lar paydo bo'lishi, odatda vaqtinchalik), kam hollarda allergik reaksiyalar yoki kichik yaralar, juda kam hollarda chuqur vena trombozi (DVT) xavfi.

Ozon terapiyasi varikoz kasalligini davolashda ishlatiladigan minimal invaziv usullardan biri bo'lib, ayniqsa kichik venalar (masalan, "yulduzcha" venalar yoki retikulyar venalar) va kosmetik muammolarni bartaraf etishda samarali hisoblanadi. Bu usulda ozon gazi (O_3) qo'llaniladi, bu esa terapevtik maqsadlarda venalarga ta'sir qiladi. Tadqiqot varikoz kasalligini davolashda minimal invaziv usullarni o'rganish uchun o'tkazildi. Ishtirokchilar: 120 bemor (80 ayol, 40 erkak, yosh 18–65). Guruhlar: 1) EVLT ($n=40$), 2) Skleroterapiya ($n=40$), 3) Ozon terapiyasi ($n=40$). Tashxis: UTD. Uslub: EVLT (1470 nm lazer), skleroterapiya (1% polidokanol ko'pigi), ozon terapiyasi (10–20 $\mu\text{g/ml}$ ozon). Jarayonlar mahalliy behushlikda amalga oshirildi. Kuzatuv: 1, 3, 6 oy. Tahlil: χ^2 -testi ($p<0.05$). EVLT: 92% (37/40) bemorlarda vena yopilishi, 95% kosmetik natija, 5% (2/40) asorat (ko'karish, og'riq). Skleroterapiya: 85% (34/40) venalar yo'qolishi, 10% (4/40) pigmentatsiya. Ozon terapiyasi: 80% (32/40) kosmetik yaxshilanish, katta venalarda cheklangan samara, 7% (3/40) asorat (qizarish). EVLT katta venalarda samarali ($p<0.05$).

Ozon terapiyasida tibbiy ozon gazi (kislorod va ozon aralashmasi) ingichka igna yordamida shikastlangan venaga yuboriladi. Ozon vena devorini shikastlab, uni

yopishtiradi (sklerozlash effekti) va qon oqimini to'xtatadi. Natijada, varikoz vena asta-sekin yo'qoladi va kosmetik jihatdan teri holati yaxshilanadi. Kichik retikulyar venalar, o'rgimchak venalari va kosmetik muammolarni davolash uchun ishlatiladi. Katta venalarni davolashda samarasi cheklangan. Ozon terapiyasi katta varikoz venalarni davolashda samarasiz bo'lishi mumkin, shuning uchun u ko'pincha skleroterapiya yoki endovazal lazerli koagulyatsiya bilan birgalikda qo'llaniladi

Xulosa. Minimal invaziv usullar varikoz kasalligini davolashda samarali va xavfsizdir. EVLT katta venalarni davolashda eng yuqori samaradorlik (92%) va minimal asoratlarni ko'rsatdi, skleroterapiya kichik venalar va kosmetik muammolarni hal qilishda muvaffaqiyatli (85%), ozon terapiyasi esa faqat estetik muammolarda (80%) samarali. To'g'ri usulni tanlash kasallik bosqichi va venalar holatiga bog'liq. Ushbu usullar bemorlarning hayot sifatini oshirish va klinik natijalarni yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Kelgusida usullarni kombinatsiyalash va uzoq muddatli natijalarni o'rganish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Gloviczki P., Comerota, A. J., Dalsing, M. C., Eklof, B., Gillespie, D. L., Gloviczki M. L., ... & Wakefield, T. W. (2011). The care of patients with varicose veins and associated chronic venous diseases: Clinical practice guidelines of the Society for Vascular Surgery and the American Venous Forum. *Journal of Vascular Surgery*, 53(5), 2S-48S. <https://doi.org/10.1016/j.jvs.2011.01.079>
2. Kabnick L. S., & Sadek, M. (2019). Endovenous laser ablation: Techniques and outcomes. In *Handbook of Venous and Lymphatic Disorders* (pp. 245-253). CRC Press.
3. Rathbun, S., Norris, A., & Stoner, J. (2012). Efficacy and safety of endovenous foam sclerotherapy: Meta-analysis for varicose veins. *Phlebology*, 27(6), 299-308. <https://doi.org/10.1258/phleb.2011.011087>

4. van der Velden, S. K., Biemans, A. A., De Maeseneer, M. G., Kockaert, M. A., Cuypers, P. W., Hollestein, L. M., ... & Nijsten, T. (2015). Five-year results of a randomized clinical trial of conventional surgery, endovenous laser ablation and ultrasound-guided foam sclerotherapy in patients with great saphenous varicose veins. *British Journal of Surgery*, 102(10), 1184-1194.
<https://doi.org/10.1002/bjs.9867>

Berdiyeva Gulziyira Ziyoddinova
Samarqand viloyati Payariq tuman.
+998945472575